

«М'ЯКА СИЛА» РОСІЇ У ДЕМОКРАТИЧНИХ КРАЇНАХ ПІД ЧАС ВІЙНИ З УКРАЇНОЮ

Анотація. «М'яка сила» є необхідною складовою зовнішньополітичної практики багатьох країн світу. росія відверто намагається підірвати настрої Західного світу, поставивши за мету розколоти громадськість та маніпулюючи їхніми цінностями. «М'яка сила» росії, в тому числі її так звані традиційні цінності, які приваблюють значну частину ультраправих партій, а також месіанізм, надають РФ та її симпатизуючим союзникам канали для легітимізації дій кремля. І, піддаючись цим впливам, ЄС і країни-союзники можуть ненавмисно зіграти на руку путіну та програму у цій спільній війні.

Ключові слова: «м'яка сила», «жорстка сила», Україна, Захід, пропаганда, гібридизація, маніпуляція, агресія росії проти України, ультраправі партії, дезінформаційні кампанії

Сучасний світ важко уявити без «м'якої сили» у зовнішньополітичній практиці багатьох країн світу. Не залишилося і держав, які б не включили в свою зовнішньополітичну стратегію концепцію «м'якого» впливу. Утім, soft power росії після початку повномасштабного наступу не зникає, а гібридизується. Оскільки «м'яка сила» традиційно вважалася менш шкідливою, ніж пропаганда, або навіть позитивною формою діяльності, її гібридизація у сучасній війні проти України може становити пряму загрозу через суттєву недооцінку впливу.

«М'яка сила» і пропаганда.

Будучи відмінною за формою від пропаганди, м'яка влада по суті спрямована на досягнення того ж ефекту, що і пропаганда, і є проявом агресивної та експансивної зовнішньої політики РФ. Як зазначив Павел Поторочин, колишній директор Інституту Адама Міцкевича (Польща): «У м'якій силі немає нічого м'якого. Щоразу, коли культура інструменталізується, це вже не культурний обмін. Це пропаганда» [1].

До того ж, варто відмітити, що окрім цілеспрямованого відкритого політичного впливу, «м'який вплив» може здійснюватися через низку нативних інструментів. Такий вплив може довгий час не усвідомлюватися особою чи групою осіб, тому вважається одним з найнебезпечнішим, адже не може бути проконтрольованим чи забороненим. Сприйнятливості нативних інструментів «м'якого впливу» залежить від рівня освіченості населення, здібного ідентифікувати приховану брехню.

Концепція soft power як «м'якого впливу» на протидію hard power (жорсткій силі) була розроблена американським дослідником Дж. Наєм в межах теорії неолібералізму. Початково відповідна концепція мала практичне значення і призначалась для характеристики напрямів зовнішньої політики США. Пізніше концепція була доповнена поняттям smart power (розумної сили) Е. Вілсоном [2].

Дослідженню «м'якої сили» присвячені праці Дж. Галларотті [3], В. Кітінга та К. Качмарської [4]. Серед науковців, які вивчали тематику soft power, слід відмітити статтю Ю. Седляр та М. Лимар «М'яка сила» Росії у контексті українсько-російських відносин» [5], а також Ю. Мателешко [6] та нову роботу О. Комар [7]. Проблеми російської «soft power» приділяли увагу і західні науковці, зокрема Д. Шерр [8] та М. ван Герпен [9].

Аналіз відповідних досліджень дозволив попередньо відокремити інструменти «м'якої сили»:

- ЗМІ;
- освітні програми, круглі столи та конференції, міжнародні обміни;
- культурні виміри (кіноіндустрія, театральне мистецтво, музика, мова);
- координуючі центри-представництва;
- економічні заохочування: працевлаштування, грантові системи, система знижок на енергоресурси;
- релігія;
- спорт;
- діяльність впливових особистостей.

Утім, усі ці інструменти не можна вважати вкрай дієвими без потужного політичного, економічного та культурного фундаменту.

Сутність «м'якої сили» росії.

На рубежі 2010-х років відповідно до розпоряджень і указів президента в росії було створено ряд координаційних органів, які займаються реалізацією політики «м'якої сили». Це, зокрема, фонд «Русский мир» (2007 р.); Федеральне агентство у справах Співдружності Незалежних Держав, для підтримки громадян, які проживають за кордоном; агентство Росспівробітництво, з питань міжнародного гуманітарного співробітництва (2008 р.) та Фонд підтримки публічної дипломатії імені О. М. Горчакова (2010 р.). Росспівробітництво є підвідомчим органом МЗС росії, який має генеральну функцію координуючої діяльності в рамках реалізації гуманітарної політики росії і формування «м'якої сили» держави. Агентство щорічно формує Декларацію цілей і завдань на поточний рік, а також готує доповідь, де підсумовує результати своєї діяльності [10]. Решта утворень є недержавними установами, які діють відповідно інтересам зовнішньої політики росії.

З початку 2010-х років поняття «м'якої сили» постійно з'являється в російських зовнішньополітичних документах і деклараціях [11]. У 2013 році його включили до тексту Концепції зовнішньої політики росії. На думку авторів документа, «м'яка сила» — це комплексний інструментарій вирішення зовнішньополітичних завдань, заснований на можливостях громадянського суспільства, інформаційно-комунікаційних, гуманітарних та інших альтернативних класичній дипломатії методах і технологіях. Водночас Концепція містить справжнє визначення «м'якої сили» в розуміння російського режиму. У документі зазначається, що «м'яка сила» може бути використана «для здійснення політичного тиску на суверенні держави, втручання в їхні внутрішні справи, дестабілізації всередині країн, маніпулювання громадською думкою і свідомістю, зокрема через фінансування гуманітарних і правозахисних проєктів за кордоном» [12]. Таке відверте визначення «м'якої сили» міститься у наступних версіях Концепції.

З початком повномасштабного вторгнення інструменти росії у проведенні soft power у демократичних країнах значно скоротилися. росія змушена використовувати в основному культурно-освітні та частково економічні компоненти. Впливовим залишається релігійний фактор. Московський патріархат є вагомим інструментом російської «м'якої сили» в «ближньому зарубіжжі» [8]. Свідомість вірян і досі маніпулюється церковними особами, які нічого не мають спільного з тими принципами, які закладаються християнством.

Загалом, задля здійснення відповідних цілей, росія використовувала і використовує усі можливі вектори впливу, у тому числі мілітарний, пропагандистський і soft power. Серед класичних пропагандистських наративів, які плавно перетікають у «м'яку силу», слід виокремити месіанізм, колоніальні ідеї про єдність народів колишнього Радянського Союзу чи псевдопацифістські заклики до миру, метою яких є зняття колективної відповідальності за війну з більшості росіян, а також примус до російського бачення миру в українців.

путіну було б вигідно, якби Європа стала загальновідомою як неспроможний регіон. Це дозволило б йому заявити про перемогу в ідеологічній боротьбі з Європою, зміцнило б його владу в росії, остаточно підірвало б європейські настрої, а разом з ними і підтримку України з боку Заходу. Відповідно підірвало б український моральний дух.

На даний момент таке сприйняття в росії Європи переважає. Масштабне опитування громадської думки, проведене ECFR на початку року, показує, що росіяни (RU) зазвичай сприймають ЄС в негативному ключі: як лицемірний, ненадійний, агресивний і занепадаючий народ [13] (див. рис. 1).

Рисунок 1

Which best describes the EU? Pick up to two. In per cent

	RU	CH	TK	IN	▼ US
Strong	11	25	26	36	27
Trustworthy	2	11	10	26	22
Peaceful	2	21	14	34	21
Rising	7	11	25	54	17
Declining	19	17	26	3	12
Weak	12	7	8	5	12
Principled	7	3	3	5	9
Hypocritical	37	9	12	1	7
Untrustworthy	29	15	22	4	5
Aggressive	22	7	1	2	4

Якщо до війни «м'яка сила» використовувалася в основному для донесення ідеологічних сенсів до зовнішнього споживача, тоді як для внутрішнього використовувалася пропаганда, то з початком нового етапу можна сміливо стверджувати, що «м'яка сила» стала логічним продовженням пропаганди та набула гібридизованої форми, обличивши всілякий позитивний вплив.

Небезпека недооцінки впливу «м'якої сили» може дорого коштувати стороні, адже, на відміну від договорів про роззброєння, не може бути домовленостей про припинення використання засобів і поширення soft power.

Сподівання лишається тільки на рівень свідомості населення та його вміння розрізнити інформацію у будь-якій формі і мати своєрідний «імунітет» проти «м'якої сили» ворожо налаштованої країни. Розглянемо, через які інструменти «м'яка сила» росії все ще продовжує свій вплив в країнах з демократичним режимом.

Особливості російського м'якого впливу у західному світі.

Злочинні дії, а також відповідна риторика дали тверде розуміння того, що сучасний російський режим не має нічого спільного з Європою та її спадком. володимир путін у своїх промовах неодноразово представляв Європу як таку, що занепадає та програє росії. Він представляв її такою, що є слабкою і лицемірною. Дуже часто концепція Євразії протиставляється путіним Європі: «Природною частиною Великої Євразії міг би бути і її західний край — Європа. Але багатьом її лідерам заважає переконаність, що європейці кращі за інших, що їм не личить брати участь у якихось починаннях на рівних з іншими. За такою зарозумілістю вони якось і не помічають, що самі стали вже чужою периферією, перетворилися по суті на васалів — часто і без права голосу» [14]. Західні науковці також

шляхом більш глибокого аналізу підтверджують антогонічне ставлення путіна до Заходу без вагомих на те причин. За словами історика Тімоті Снайдера, вже щонайменше десять років путін веде ідеологічну війну із Заходом в цілому і з Європою зокрема [15].

У лютому 2022 року, одразу після вторгнення росії в Україну, ЄС заборонив російські ЗМІ, такі як Russia Today і Sputnik. Пізніше того ж року ЄС запровадив суворі правила, покликані боротися з дезінформацією в Інтернеті відповідно до Закону про цифрові послуги [16]. Європейська комісія також запустила пілотну версію моніторингу медіа [17], яка має на меті підвищити прозорість та посилити контроль над новинними каналами в країнах ЄС. Інституції та неурядові організації, зокрема робоча група «East Stratcom» Європейської служби зовнішніх справ [18] або Європейська обсерваторія цифрових медіа [19], також ефективно працюють над виявленням російської дезінформації по всьому ЄС, особливо в соціальних мережах.

З початком широкомасштабного вторгнення деякі країни-члени ЄС на національному рівні додатково посилити свої зусилля у боротьбі з дезінформацією. Наприклад, німецька влада почала переслідувати деяких російських «впливових осіб» [20]. У травні 2022 року прокуратура розпочала розслідування проти одного з них за «заохочення і схвалення злочинних дій», пов'язаних з війною росії в Україні. Кульмінацією стало визнання Німеччиною російської пропаганди однією з загроз національній безпеці на тлі війни в Україні [21]. У Чеській Республіці ті, хто заперечує російські звірства також мають бути притягнені до відповідальності відповідно до законодавчих обмежень [22].

Щодо культурного чинника варто відмітити значні зрушення в цьому напрямку. Хорватський національний театр вилучив зі своєї програми постановки за романом С. Пушкіна «Євгеній Онегін», а також виключив з репертуару твори П. Чайковського. Подібні кроки зробив і Литовський національний театр опери та балету [22]. Проте основною проблемою в ЄС є так звана «мовчазна» підтримка Заходу російських нарративів через культуру.

У деяких країнах Європи, все ще на вимогу скасувати певні культурні події за участі проросійських митців, дуже часто можна почути твердження про те, що культура поза політикою, і територія мистецтва — це місце пошуку порозуміння й діалогу [23]. Наприклад, під час формування програми німецькими філармоніями благодійних концертів на підтримку України, їхній вибір свідомо випадає на музику Д. Шостаковича та П. Чайковського [1]. Варто розуміти, що мова наразі йде про підтримку України, а не про Cancel russia. Блокування ж російських державних ЗМІ або заборона деяким росіянам в'їзду до Європи є вимушений, але необхідний захід. Західним країнам не слід боятися підриву європейських настроїв, адже мова йде про забезпечення найголовнішої цінності — безпеки.

В умовах війни Москва відчайдушно потребує послаблення солідарності Європи з Україною. Ще до повномасштабного вторгнення режимна влада наполегливо працювала над тим, щоб посягти розбіжності в європейському суспільстві і посилити недовіру громадськості до ЄС в рамках своєї ідеологічної боротьби з Європою.

Ця мета досягалася шляхом, перш за все, підтримки європейських ультраправих партій. Не секрет, що росіяни мають прямі зв'язки з деякими європейськими політиками, журналістами та бізнесменами. Остання президентська кампанія у Франції яскраво це підтвердила. Одна із лідерок перегонів, Марін Ле Пен, не приховувала свого прихильного ставлення до росії. Більше того, її участь у перегонах за президентське крісло частково фінансувалася російським банком [24]. Сьогодні Марін вже говорить, що така співпраця в минулому, проте її риторика як політика не значно змінилася за останні роки.

Серед активних інструментів впливу Кремль має в своєму розпорядженні також масштабні дезінформаційні кампанії для підриву європейських настроїв [25, 26]. У деяких країнах, зокрема в Італії, Словаччині, Португалії та Австрії, є ряд журналістів, які фінансуються російською державою. російські ЗМІ часто ретранслюють їхні інтерв'ю, аби продемонструвати, що говорять «серйозні» європейські політики. Кремлівські дипломати, розкидані по всій Європі, стали більш активними в соціальних мережах, а місцеві радикали часто поширюють їхні повідомлення. В Італії та Болгарії деякі ЗМІ та журналісти мають зв'язки з російським бізнесом, що може пояснювати їхню проросійську позицію [24, 27]. Те саме стосується так званих «ультранових» ЗМІ, зокрема Ongehoord [28] у Нідерландах або Omerta [29] у Франції. Ці суб'єкти просувають багато російських тез, швидше за все, за власної інтенції.

Чималим важелем впливу на свідомість європейців також має культурна чи історична спорідненість до росії. Такий сентимент вибудовувався століттями. Для західного світу російську культуру завжди позиціонували як привабливу, загадкову, відмінну, необхідну для вивчення та розуміння. Якщо до війни акцент був саме на привабливості, величчю і потужності російської культури, то після 24 лютого основною повісткою російської soft power стала так звана маніпуляція крайнощами з метою викликати або жалість (вимога «недискримінації» російського, звинувачення у Cancel culture російської культури тощо), або навпаки усіма методами перекласти провину з агресора на жертву. Наприклад, директор Ермітажу М. Піотровський так висловився на цю тему: «Наші останні виставки за кордоном – це просто потужний культурний наступ. Якщо хочете, свого роду спецоперація, яка багатьом не подобається. Але ми наступаємо. І нікому не можна дати завадити нашому наступу... До початку «спецоперації» в Україні виставки російських музеїв були всюди... Це і була наша, якщо хочете, спецоперація, великий культурний наступ» [30].

Країнами, які все ще орієнтуються на культурну чи історичну спорідненість з росією є Болгарія, Кіпр і Греція. Зокрема, нещодавній барометр Європейських настроїв показав, що Болгарія та Угорщина є двома країнами-членами ЄС з найнижчими позначками рівня підтримки ЄС [22]. Далі на захід — у Франції, Німеччині, Австрії, Італії та Бельгії — еліти часто висловлюють прихильність російській культурі. У Латвії та Естонії наявність значної кількості населення з пострадянською звичкою дивитися російські телеканали, які є потужним чинником впливу. Усі ці фактори призводять до підвищення рівня вразливості європейських країн до «м'якої сили» росії, яка руйнує єдність всередині самої Європи.

Зміни внутрішньої тектоніки настроїв Заходу внаслідок війни росії з Україною

«Коли росія вторглася, це було випробування не лише для України, — заявив президент Джо Байден під час свого візиту до Варшави в лютому. «Весь світ зіткнувся з випробуванням на століття. Європу випробовували на міцність. Америку випробовували. НАТО випробовували. Випробовувалися всі демократії» [31]. Байден мав рацію, визнаючи що усі ліберальні країни зіткнулися з фундаментальними питаннями щодо сутності суверенітету і

самої демократії. Але з огляду на вічне питання про те, чи є росія частиною Європи, складну історію відносин росії з її європейськими сусідами, а також її безперервну «м'яку силу» в більшій частині регіону, війна росії проти України стала серйозним викликом і для європейської культури, цінностей та ідентичності.

Зокрема, війна стала випробуванням для західного світу у його задекларованій відданості ідеям відкритості, свободи, солідарності та відповідальності. Європейські країни та громадяни продемонстрували безпрецедентну підтримку Україні та українцям, але європейська влада також зіткнулася з серйозними дилемами. Чи повинні вони бойкотувати російську культуру на знак солідарності з Україною? Чи повинні вони посилити тиск на російські ЗМІ в боротьбі з дезінформацією? Чи вводити санкції проти російських громадян, щоб змусити їх заплатити за наслідки агресивної війни, яку веде їхній уряд? Те, як вони реагують на ці та інші подібні дилеми, може або утвердити, або підірвати європейські цінності.

Принагідним стає своєрідний барометр європейських настроїв, що говорить про рівень згуртованості громадян всередині союзу. Європейські настрої можна розуміти як відчуття приналежності до спільного простору, спільного майбутнього та спільних цінностей. Це чітко проявилось у чималій солідарності, яку європейські країни та громадяни продемонстрували щодо України та один до одного після вторгнення росії минулого року.

Але війна вивела на поверхню усе приховане, спонукаючи європейців поглянути на свій континент свіжим і більш тверезим поглядом. Вона продемонструвала силу європейського громадянського суспільства, але водночас «оголила» різні помилки і слабкості Європи, які можуть вплинути на те, як регіон реагує на виклики, що війна кидає його культурі і цінностям.

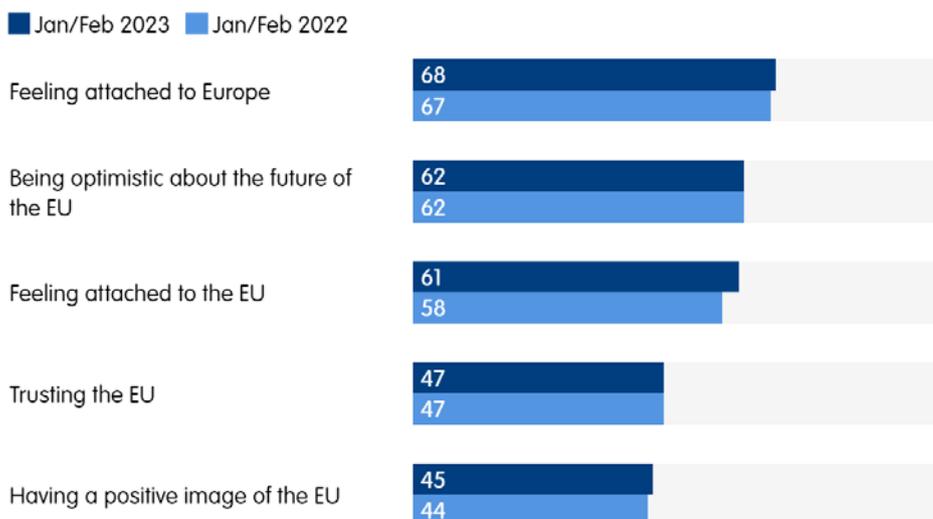
За останній рік війна показала європейським громадянам переваги членства в ЄС. Вона створила відчутну загрозу європейським цінностям і нагадала європейцям про те, що їх об'єднує. Цінності демократії, верховенства права, прав людини, громадянського суспільства і свободи перетворилися з абстрактних понять на щось відчутне. Європейці побачили фундаментальні відмінності між демократією та авторитаризмом, відкритістю та репресіями, союзом та імперією.

Відповідно переважна більшість європейців продовжує відчувати прив'язаність до Європи і з надією дивиться в майбутнє ЄС. Події минулого року не змогли підірвати цей оптимізм [32] (див. рис. 2).

Рисунок 2

Change in public perceptions of Europe

Across 27 EU member states, in per cent

Однак результати не є однорідними по всьому ЄС. У Франції та Греції менше 50% респондентів відчують оптимізм щодо майбутнього ЄС [33]. Прихильність до ЄС також відносно низька в Чеській Республіці, Естонії та Греції. За винятком Угорщини, а також, певною мірою, Польщі та Болгарії, уряди країн-членів ЄС є проєвропейськими. Уряди чотирьох країн (Чехії, Данії, Словаччини та Словенії) стали більш схвально ставитися до Європи за останній рік, і лише Болгарія стала більш скептичною. Що стосується підтримки України, то 12 країн-членів ЄС виділили щонайменше 0,5% свого ВВП на цю справу. Загалом, Данія демонструє найвищі показники у 2023 році, тоді як Греція – найнижчі [34] (див. рис. 3).

Рисунок 3

Strength of European sentiment in 2023

■ < 3 strengths ■ 3–6 ■ ≥ 6

За останній рік багато європейців усвідомили помилки, яких ЄС та його країни-члени припустилися в минулому, зокрема, надмірну залежність від російського викопного палива, недостатню реакцію на російську окупацію Криму в 2014 році та нехтування необхідністю посилення своєї військової сили. У Польщі, Румунії та країнах Балтії це призвело до того, що багато людей почали більш відкрито ставити під сумнів німецьке та французьке лідерство в Європі. Але це також спровокувало певні переосмислення у Фінляндії, Австрії та Німеччині, що призвело до того, що німецький уряд оголосив *Zeitenwende*.

Слід також сказати про виклики та загрози, які лишаються актуальними для європейців. Результати показують, що занепокоєння щодо рівня життя є вагомими на більшій частині території ЄС, в тому числі в заможних Австрії та Швеції. Популярність антиєвропейських партій зберігається щонайменше в десяти країнах-членах (Австрія, Бельгія, Болгарія, Естонія, Фінляндія, Італія, Нідерланди, Франція, Румунія, Словаччина та Естонія). Загалом, Болгарія та Угорщина є двома країнами-членами, в яких європейські настрої наразі найбільш вразливі [34] (див. рис. 4).

Рисунок 4

Risks to European sentiment in 2023

■ < 3 risk factors ■ 3–6 ■ ≥ 6

Щодо інших демократичних країн, то варто відзначити їхню відносну нейтральність до «м'якої сили» росії. Австралія, Японія, Південна Корея слідкують за подіями української сторони та надають допомогу країні. Зокрема, останні дослідження показали, що кількість громадян в Японії, які пильно спостерігають за війною в Україні сягає позначки у 89 % [35]. Окремо слід сказати про США. Там Україну підтримують 65% населення. Проте в країні і досі є чимала кількість ультраправого населення, яке окрім того, що є прихильниками Д. Трампа, і досі підтримує ідеї РПЦ та самого путіна [36].

Висновок. Отже, «м'яка сила» росії, як і її «демократичність», давно перестала відповідати її сутності визначеній Дж. Наєм. Це гібридизована сукупність інструментів, яку рф використовує у власних експансіоністських та загарбницьких цілях. Заходу слід скоріше навчитися ідентифікувати подібні нативні впливи шляхом підвищення медіа-грамотності суспільства, а також запровадженням суворіших обмежень та заборони на розповсюдження дезінформації та пропаганди. До того ж, культурній ланці Заходу слід переглянути своє ставлення до репертуару. Адже тимчасове невикористання російських композиторів чи авторів у своїх програмах та сценаріях, а також заборона виступати проросійським артистам говорить про всебічну підтримку України під час війни.

Надійшла до редколегії 26.06.2023

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. В епіцентрі уваги: підсумки 2022 року в культурній дипломатії // LB.ua. – 30.12.2022. URL: https://lb.ua/culture/2022/12/30/540637_epitsentri_uvagi_pidsumki_2022_roku.html (дата звернення: 07.07.2023).
2. Nye Jr., Joseph S. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, New York: Public Affairs. – 2004.
3. GALLAROTTI, Giulio M. Soft power: what it is, why it's important, and the conditions for its effective use. *Journal of Political Power*. - 2011, 4.1: 25-47
4. Keating, V. C., Kaczmarek, K. Conservative soft power: liberal soft power bias and the 'hidden' attraction of Russia. *Journal of International Relations and Development*; London Vol. 22, Iss. 2019: 1-27. DOI:10.1057/s41268-017-0100-6
5. Седляр Ю.О., Лимар М.Ю. «М'яка сила» Росії у контексті українсько-російських відносин. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Історія. - 2012. - Т. 171. Вип. 159. - С. 63-69
6. МАТЕЛЕШКО, Юрій. Особливості політики «м'якої сили» Росії щодо України (1991–2013 рр.). *Геополітика України: історія і сучасність*, 2020, 2 (25): 70-79
7. КОМАР, Олена. SOFT POWER І ПРОПАГАНДА У РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ: ЕПІТЕМОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ. *Українознавчий альманах*. - 2022, 30: 82-88
8. Шерр Д. Жесткая дипломатия и мягкое принуждение: российское влияние за рубежом. пер. с английского. К.: Заповіт. - 2013. - 152 с.
9. Van Herpen M. *Putin's Propaganda Machine: Soft Power and Russian Foreign Policy*. Rowman & Littlefield Publishers. - 2015. - 336 p.
10. Ворочков А.П. «Мягкая сила» современной России: институциональный аспект. Теории и проблемы политических исследований. - 2016. - Том 5. № 5А. С. 258-275

11. Вершинин А.А. Украинская политика России: между мягкой и жесткой силами. Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право. - 2016. - Т. 9. № 3. С. 38-74
12. Концепция внешней политики Российской Федерации (утверждена Президентом Российской Федерации В.В. Путиным 12 февраля 2013 г.)
13. Gallup International // Official website. URL: <https://www.gallup-international.com/survey-results-and-news> (дата звернення: 28.07.2023).
14. Заседание Международного дискуссионного клуба «Валдай» // Официальный сайт президента России. - 27.10.2022. URL: <http://kremlin.ru/events/president/news/69695> (дата звернення: 07.07.2023).
15. Snyder, Timothy. The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America. Crown. - 2018.
16. The Digital Services Act package // Official website of European Commission. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act-package> (дата звернення: 08.07.2023).
17. Euromedia Ownership Monitor // the Euromedia Research Group. URL: <https://media-ownership.eu/> (дата звернення: 08.07.2023).
18. EUvsDisinfo // European External Action Service's East StratCom Task Force. URL: <https://euvsdisinfo.eu/> (дата звернення: 08.07.2023).
19. European Digital Media Observatory. URL: <https://edmo.eu/wp-content/uploads/2022/07/Policies-to-tackle-disinformation-in-EU-member-states-%E2%80%93-Part-II.pdf> (дата звернення: 08.07.2023).
20. Wie finanzieren sich Putin-Propagandisten? // tagesschau. - 02.02.2023. URL: <https://www.tagesschau.de/faktenfinder/russland-propaganda-finanzierung-101.html> (дата звернення: 08.07.2023).
21. Федеральне відомство з охорони конституції // DW. URL: <https://www.dw.com/uk/%D1%84%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B5-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE-%D0%B7-%D0%BE%D1%85%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B8-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D1%97/t-45613806> (дата звернення: 09.07.2023).
22. Culture clash: Russia, Ukraine, and the fight for the European public // The European Council on Foreign Relations (ECFR). URL: <https://ecfr.eu/publication/culture-clash-russia-ukraine-and-the-fight-for-the-european-public/#russias-cultural-allure> (дата звернення: 09.07.2023).
23. Культурний фронт під час війни // Vox Україна. URL: <https://voxukraine.org/kulturnyj-front-pid-chas-viiny> (дата звернення: 09.07.2023).
24. What's behind France's fatal fascination with Russia // The Economist. - 16.02.2023. URL: <https://www.economist.com/europe/2023/02/16/whats-behind-frances-fatal-fascination-with-russia> (дата звернення: 09.07.2023).
25. The NSA Confirms It: Russia Hacked French Election 'Infrastructure' // Wired. - 9.05.2017. URL: <https://www.wired.com/2017/05/nsa-director-confirms-russia-hacked-french-election-infrastructure/> (дата звернення: 09.07.2023).
26. Russia spread fake news during Dutch election: report // POLITICO. - 4.04.2017. URL: <https://www.politico.eu/article/russia-spread-fake-news-during-dutch-election-report-putin/> (дата звернення: 09.07.2023).
27. Bulgarian secret services: Russia pays public figures to spread propaganda // EURACTIV. - 4.07.2022. URL: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/bulgarian-secret-services-russia-pays-public-figures-to-spread-propaganda/ (дата звернення: 09.07.2023).
28. Omgheoord // Official website. URL: <https://ongheoordnederland.tv/> (дата звернення: 10.07.2023).
29. OMERTA // Official website. URL: <https://www.omertamedia.fr/> (дата звернення: 10.07.2023).
30. Яковлева Е. Почему необходимо быть со своей страной, когда выбор. Она совершает исторический поворот и выбор. Отвечает Михаил Пиотровский. *Российская газета*. - 22.06.2022.
31. The White House // Official website. URL: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/02/21/remarks-by-president-biden-ahead-of-the-one-year-anniversary-of-russias-brutal-and-unprovoked-invasion-of-ukraine/> (дата звернення: 28.07.2023).
32. Eurobarometer // Official website of the European Union. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/browse/all/series/4961> (дата звернення: 28.07.2023).
33. Standard Eurobarometer 98 - Winter 2022-2023. URL: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2872> (дата звернення: 28.07.2023).
34. ECFR // Official website. URL: ecfr.eu (дата звернення: 28.07.2023).
35. 61% globally think the war in Ukraine poses a significant risk to their country // Official website of IPSOS. URL: <https://www.ipsos.com/en/war-in-ukraine-april-2022> (дата звернення: 10.07.2023).
36. ЧОМУ УЛЬТРАПРАВІ ХРИСТІЯНИ США ЗА ПУТІНА Й ПРОТИ УКРАЇНИ // ZN,UA. - 17.06.2023. URL: <https://zn.ua/ukr/usa/chomu-ultrapravi-khristijani-ssha-za-putina-i-proti-ukrajini.html> (дата звернення: 11.07.2023).

H. Perepelytsia, PhD in Political Sciences, Professor
 Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine
 M. Shkurko, M.Sc.
 Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

RUSSIA'S SOFT POWER IN DEMOCRATIC COUNTRIES IN THE WAR WITH UKRAINE

"Soft power" is a necessary component of the foreign policy of many countries. Russia is openly trying to undermine the Western world's sentiment, aiming to split the society by manipulating their values. Russia's soft power, including its so-called traditional values which attract a large part of far-right parties, as well as messianism, provide Russia and its sympathetic allies with channels to legitimize Kremlin's actions. By succumbing to these influences, the EU and its allies may inadvertently play into Putin's hands and lose in the joint war.

Keywords: soft power, hard power, Ukraine, the West, propaganda, hybridization, manipulation, Russian aggression against Ukraine, far-right parties, disinformation campaigns